

i N. Reisera 1977–79. U početku radi monokromna djela, kolažira dijelove predmeta, nanosi pjesak na podlogu i ističe teksturu slike. Poslije toga nastaju »bjele slike« u kojima se približio minimalizmu. Ubrzo napušta takav način rada, oslanjajući se na nešto starija iskustva poslijeratnog slikarstva u kojemu su podjednako zastupljeni figura i tragovi apstrakcije (*Portret crvenog govornika*, 1981; *Portret starca*, 1982). Njegovi su crteži ekspresivni, obilježeni snažnom gestom i agresivnom bojom. U najnoviji ciklus slika uvodi mračni naboj i ljudski lik preobražen u masku (*Ratna Mona Lisa*, 1994; *Zvjerka ludila*, 1994). Bavio se dizajnom (TV-spot *Croatia 90*, 91, 92), oprema knjige i kataloge, objavljuje mape grafika (*Kobra*, Zagreb 1981; *Onaon*, Zagreb 1984; *Život i smrt lovca Luke*, Zagreb 1988). — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1979, 1981, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1994), Hvaru (1980, 1984), Dubrovniku (1985), Sarajevu (1986).

LIT.: V. Bužančić, Dalibor Jelavić (katalog), Zagreb 1979. — I. Šimat Banov, Dalibor Jelavić, u katalogu: Kritičari odabiru, Zagreb 1982. — Ž. Sabol, Dalibor Jelavić, Zagreb 1988. — Z. Rus, Postojanost figurativnog 1950–1987 (katalog), Zagreb 1987. — Isti, Trag svjetlosti (katalog), Zagreb 1994. Z. Mak.

JELENGRAD, srednjovj. grad u Moslavačkoj gori; spominje se u izvorima kao *Szarvaskő* (madž. *szarvas*: jelen). Tomo Bakač ostavlja ga 1521. Erdődyjima; 1545–1606. u turskim je rukama. Danas se uvrh šumovita brda dižu velike ruševine grada.

JELENIĆ, Julijan, povjesničar (Riječani kraj Modriče, 29. VIII. 1877 – Zagreb, 5. VIII. 1931). Studij bogoslovije završio u Budimpešti, gdje je i doktorirao. Profesor bogoslovije u Livnu i Sarajevu, a od 1919. profesor crkvene povijesti na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Član JAZU. Pisao o povijesti kat. crkve, osobito franjevačkoga reda u Bosni. U svojoj knjizi *Kultura i bosanski franjevci* (I–II, Sarajevo 1912, 1915) piše o arhitekturi, kiparstvu, slikarstvu i umj. obrtu u Bosni.

BIBL.: *Kraljevsko Visoko i samostan sv. Nikole*, Sarajevo 1906; *De patarenis Bosnae*, Sarajevo 1908; *Povijest Kristove crkve*, Zagreb 1921; *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke*, I, Zagreb 1925. D. Hč.

JELIČIĆ-RADONIĆ, Jasna, arheolog i konzervator (Zagreb 9. IX. 1952). Diplomirala na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1976, gdje je i doktorirala 1992. disertacijom »Ranokršćanski kompleks u Gatima u kontekstu bizantske arhitekture«. Od 1976. radi u Regionalnome zavodu za zaštitu spomenika kulture u Splitu. Proučava ant. i ranokršč. umjetnost. Vodila je konzervatorske radove i arheol. istraživanja na nizu ranokršč. nalazišta (Ubli na Lastovu, Stari grad na Hvaru, Supetar i Lovrečina na Braču, Gata kraj Omiša). Uredila je knjigu *Gata, crkva Justinijanova doba* (Split 1994). BIBL.: *Narteks u ranokršč. arhitekturi na području Jadrana*, Prilozi – Dalmacija 1983; *Ranokršćanski figuradni mozaik u Starom Gradu na Hvaru*, ibid., 1984; *Ikonografija lunete iz Gata*, ibid., 1985; *Diakonikon ranokršćanske crkve u Lovrečini na Braču*, ibid., 1986; *Pluteji ranokršćanske crkve u Gatima kod Omiša*, ibid., 1990; *Ranokršćanski oltar u Gatima*, ibid., 1991; *Ranokršćanske freske u Lovrečini na Braču*, ibid., 1992; (Prijatelj zbornik, I); *Ta katehoumena crkve Sv. Trojice (Sv. Donat) u Zadru*, Diadora, 1992, 14; *Ranokršćanske dvojne crkve u starom Gradu na Hvaru*, Split 1994. Jos. B.

JELIĆ, Luka, arheolog i povjesničar (Vranjic kraj Splita, 2. XII. 1863 – Kaštel-Stari, 2. II. 1922). Studirao kanonsko pravo i starokršč. arheologiju u Rimu. Iskapa na Manastirinama (s Bulićem). Suraduje u istraživanjima društva »Bihać«. Nakon prelaska u Zadar, gdje je bio profesor teologije i crkvene povijesti, istražuje u S Dalmaciji (Nin, Biograd, Bilice). U bogatoj Jelićevoj ostavštini (Arheološki muzej u Splitu) nalaze se dragocene bilješke o spomenicima Dalmacije.

BIBL.: *Das Coemeterium von Manastirine zu Salona*, Römische Quartalschrift, 1891; *Raccolta dei documenti relativi ai monumenti antichi di Spalato e Salona*, Split 1894; *Dvorska kapela Sv. Križa u Ninu*, Zagreb 1895; *Interessanti scoperte nel fonte battesimale del Batistero di Spalato*, Bulletino ASD, 1895; *Najstariji kartografski spomenik o rimskoj pokrajini Dalmaciji*, GZMBiH, 1898; *Die Halbinsel Bosnien*, Jahrbuch für Altertumskunde, 1913, 9.

LIT.: Don Luka Jelić, VjAHD, 1922.

N. Či.

JELIĆ, Vladimir, slikar (Dubravica, 25. XI. 1908 – Zagreb, 5. III. 1995.). Studirao na Ealing Art Academy u Londonu 1932–34. Usavršavao se u Parizu. Već u ranim djelima (oko 1940) pokazuje smisao za profinjeni tonski sklad u duhu franc. postimpresionizma (*Hvar, Mrtva priroda s cvijećem*). Postupno se sve više priklanja plošnoj koncepciji slike, tražeći svoj vlastiti izraz. Njegova su novija djela obilježena ekspresivnim crtežom i uravnoteženim odnosima spektralnih boja. Slika figuralne kompozicije, portrete, pejzaže i mrtve prirode; oko 1975. približava se lirskoj apstrakciji (*Plava kompozicija*, *Crvena vertikala*). Samostalno je izlagao u Zagrebu 1940, 1952. i 1975. Bavi se skulpturom i grafičkim oblikovanjem.

R.

R. JEAN-IVANOVIĆ, *Na koloturu*. Zagreb, Gliptoteka HAZU

JELINEK, Slavko, arhitekt (Spodnja Polskava, Slovenija, 31. VIII. 1925). Diplomirao na Tehničkom fakultetu u Zagrebu 1951. Vodi projektni biro »AGI-46« Zagreb–Karlovac (1960–85). Projektira stambene, sportske, školske i druge javne zgrade od kojih se ističu stambeni blok u Trpimirovoj ul. (1956), stambeni tornjevi u Zaprudu (1968), stambeno-poslovni tornjevi u Veslačkoj ul. (1972, s I. Linardićem), Ozaljskoj (1969) i na uglu Maksimirske i Harambašićeve ul. s aneksom Zagrebačke banke (1978) – sve u Zagrebu, te stambeni nizovi u Karlovcu (1980); hotel »Sport« (sada »Panorama« 1968) u Zagrebu, robna kuća »Standard-konfekcija« u Subotici (s Đ. Lipovšćak 1970), poslovni toranj »Zagrepčanka« (s B. Vinkovićem 1976) u Zagrebu, sportska dvorana na Trsatu (sa S. Krajačem 1974) i osnovne škole Mahično i Rečica (1964). Oblikovni izraz njegove arhitekture temelji se na vještu svladavanju tehnologije građenja i na isticanju konstrukcije. Bavi se unutrašnjim uređenjem poslovnica banaka (»Zlatarovo zlato«, »Pčelica«, ugao Maksimirske i Harambašićeve ul., sjedište Ljubljanske banke – u Zagrebu); turističkih agencija (sjedište »Generalturista« u Praškoj ul. i na Strossmayerovu trgu u Zagrebu) i robnih kuća (»Standard-konfekcija« u Subotici). Objavljuje stručne studije i

S. JELINEK i B. VINKOVIĆ, poslovni toranj *Zagrepčanka* u Zagrebu

JELSA, crkvice Sv. Ivana

članke u dnevnome tisku, tjednicima i časopisima »Vjesnik«, »Večernji list«, »Telegram«, »Ok«, »Danas«, »Arhitektura«, »Čovjek i prostor«.

LIT.: D. Venturini, Izložba projektne biroa AGI-46, ČIP 1948, 1. — V. Maleković, Ekspanzija tehnologije i nezavisnost stvaralačkog duha, Vjesnik, 28. XII. 1971. — D. Venturini, AGI-46 Karlovac — Zagreb, Zagreb, 1971. — S. Sekulić-Gvozdanović, Povodom jubileja i izložbe biroa AGI-46, ČIP, 1972, 1. — A. Pasinović, Nova vertikalna zagrebačke arhitekture, Vjesnik, 2. IX. 1976. — Z. Živković, Prepoznatljiva ruka arhitekta, Vjesnik, 11. VII. 1978. — I. Maroević, Arhitektura 70-ih godina u Hrvatskoj, Arhitektura 1981, 176—177. — Arhitektura u Hrvatskoj 1945—85, ibid., 1986, 196—199. — T. Odak, Pregled stambene arhitekture u Hrvatskoj 1945—91, ibid., 1989—1991, 208—210. Z. Kol. i R.

JELOVINA, Dušan, arheolog (Knin, 1. VI. 1927). Filozofski fakultet završio u Zagrebu (1954), doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zadru (1975). Od 1955. kustos, od 1977. ravnatelj, a potom savjetnik Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. Posebno se bavi starohrv. nekropolama i grobnim pilozima. Rekognoscirao i samostalno iskapao brojne lokalitete na području Dalmacije (Biljane, Kašić, Bribir, Biskupija).

BIBL.: Kasnosrednjovjekovna nekropola »Greblje« u selu Maljkovu kod Sinja, SHP, 1959; Statistički tipološko-topografski pregled starohrvatskih naušnica na području SR Hrvatske, ibid., 1963; Die Forschungstätigkeit an mittelalterlichen Fundstätten Kroatiens 1945—1959, Archaeologia Iugoslavica (Beograd), 1964; Novi arheološki nalaz iz vremena seobe naroda u Kninu, Vijesti MK, 1964; Ranosrednjovjekovna nekropola na »Razbojinama« u selu Kašiću kod Zadra, SHP, 1968; Tri starohrvatske nekropole na Bribiru, ibid.; Starohrvatske nekropole, Split 1976; Mačevi i ostruge karolinškog obilježja u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika, Split 1986; Glavne značajke starohrvatske materijalne kulture od 7. do 12. stoljeća na području rijeke Zrmanje i Cetine, SHP, 1987. R.

JELOVŠEK (Ilovšek), Kristof Andrija, slikar (Ljubljana, 28. XI. 1729 — 18. V. 1776). Učio kod svoga oca slikara F. Jelovška. Njegova velika freska iza gl. oltara u crkvi Sv. Katarine u Zagrebu (1762) odaje iluzionističko nadahnuće. U majstorski dočaranoj arhitekturi, razvedenoj mnogim stupovima i otvorima, na vrhu stubišta na prijestolju sjedi Sv. Katarina Aleksandrijska i raspravlja s filozofima; postrance su naslikani likovi Sv. Petra i Pavla. U prvom planu, uz balustradu slikar je pokraj autoportreta naslikao i portret svoga staroga oca, koji je vjerojatno s njim radio na freski. Pretpostavlja se da je otac autor medaljona na stropu iste crkve s prizorima iz života Sv. Katarine.

LIT.: Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok, Zagreb 1982. R.

JELSA, gradić na S otoka Hvara, osnovan poč. XV. st. Prvo je naselje nastalo oko crkvice Sv. Ivana u polju, koja je u XVII. st. pregrađena u baroknu građevinu osmerostrana tlocrta. Oko crkve se oblikovao trg, koji je današnji izgled dobio XVII—XIX. st. Starije kuće na trgu porušene su ili pregrađene. — Utvrđena župna crkva Sv. Fabijana i Sebastijana, sagrađena u XVI. st., trobrodna je građevina prekrivena kamenim bačvastim svodom. Jedan od baroknih oltara rad je drvorezbara Antonija Porrija. — Nedaleko od Jelse nalaze se ostaci grč. tvrđave nazvane *Tor*, a na lok. Crkvici ostaci ant. građevine, vjerojatno rim. ladanijske kuće, oko koje su nađeni rim. natpisi te brončani i keramički ulomci.

LIT.: N. Duboković, Jelsa u XV vijeku, ČIP, 1955, 39. — D. Beri, N. Duboković i M. Nikolanci, Popis spomenika otoka Hvara, Split 1958. — N. Duboković, Crkva tvrđava u Jelsi, Prilozi — Dalmacija, 1970. — M. Zaninović, Popravak kule »Tor« kod Jelse, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1978—79, 4—5. — N. Bezić-Božanić, Stanovništvo Jelse, Zagreb 1982. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok. N. B. B.

JENY, Guido, slikar i publicist (Pakrac, 4. III. 1875 — Opatija, 8. II. 1952). Gimnaziju završio u Osijeku, potom se 1893. upisuje na Visoku tehničku školu u Beču. Bio je profesor na osječkoj gimnaziji. Slika portrete (*Portret Dragice Jeny*, 1902; *Portret sestara Tirich*, 1903), pejzaže i vedute (*Osječka zimska luka u snijegu*, 1909; *Osijek—Klasija*, 1920). U njegovim ranijim djelima osjećaju se utjecaji secesije, dok se u kasnijemu razdoblju priklijanja impresionizmu. Za života je samo jednom izlagao samostalno. Pisao je kritike i prikaze u hrvatskim, bečkim i praškim listovima, a sa suradnicima uređuje i izdaje u Beču najznačajniji časopis hrv. Moderne, »Mladost« (1898). Bavio se crtežom.

BIBL.: Arnold Böcklin, Mladost, 1898, 3; Umjetnost našeg vremena, Život, 1900, 3; Likovna umjetnost u Osijeku, Hrvatski list, 1924, 194; Jubilarne izložbe hrvatske likovne umjetnosti, ibid., 1934, 84.

LIT.: R. Bačić, Likovna umjetnost u Osijeku, Jubilarni almanah KHKU, Osijek 1929. — N. Košutić-Brozović, Časopis hrvatske moderne »Mladost« i strane književnosti, Rad JAZU, 1965, 341. — O. Švajcer, Likovni život Osijeka u razdoblju od 1920. do 1930. godine, Osječki zbornik, 1971, 13. — B. Balen, Osječko slikarstvo od 1900—1916 (katalog), Osijek 1972. — O. Švajcer, Guido Jeny (katalog), Osijek 1974. Z. Mak.

JERIČEVIĆ, Dinka, scenografkinja (Vukovar, 26. IX. 1947). Završila Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu (1967), usavršavala se u Londonu na Hammersmith Collegeu (1967—69). Od 1969. radi u Zagrebu kao scenograf na televiziji (oko 200 scenografija) i filmu (*Kužiš, stari moj; Maestro*). Od 1974. izrađuje nacrt za scenske postavbe u Zagrebu, Dubrovniku, Skoplju (I. Vojnović, *Maškarate ispod kuplja*; Sofoklo, *Elektra*; Shakespeare, *Macbeth*; S. Šnajder, *Kamov smrtpis*; M. Držić, *Dundo Maroje*; I. Ionesco, *Čelava pjevačica*; V. Bellini, *Norma*; G. Puccini, *Tosca* i dr.). P. C.

JERMAN, Željko, likovni umjetnik (Zagreb, 10. III. 1949). Djeluje od 1972; u početku se bavi analizom tehnologije fotografije, potom razvija koncept »elementarne fotografije«, zasnovane na direktnim intervencijama u fotografskome materijalu bez upotrebe objektiv. God. 1975—77. s grupom »Šestorice autora« izlaže na otvorenim gradskim prostorima, među prolaznicima, na tzv. izložbama-akcijama.

LIT.: M. Susovski, Inovacije u hrvatskoj umjetnosti sedamdesetih godina (katalog), Zagreb 1982. — R. Putar, Željko Jerman — rani radovi (katalog), Zagreb 1983. — A. Marčić, Svjetloris — Željko Jerman (katalog), Zagreb 1993. M. Sus.

JEROLIM MATOV, dubrovački zlatar (XVI. st.). Srebrnom okovao komad drva Kristova križa u moćnik križna oblika, za koji mu je 1536. isplaćeno 50 zlatnih dukata (Riznica stolne crkve u Dubrovniku).

LIT.: C. Fisković, Dubrovački zlatari od XIII do XVIII stoljeća, SHP, 1949, 1, str. 205.

JESENICA, kaštel ispod vrha Male kapele iznad Jeseničkoga potoka. Smješten na otoku, četverokutna tlocrta, prvotno s četirima, kasnije s trima cilindričnim kulama. Spominje se od 1544. u vlasti modruških Frankopana. U doba Vojne krajine stan za časnike. Danas srušen.

LIT.: E. Laszowski, Hrvatske povijesne građevine, I, Zagreb 1902, str. 201—206. — G. Szabo, SG.

JESENICE, selo u Poljcima nedaleko od Splita; sastoji se od brdskih i primorskih zaselaka. Na lok. Krug nađeni su ulomci rim. natpisa, mozaika, keramike i novca iz I—III. st. a u Bajnicama ostaci starokršč. crkve. Oko 1064. splitski odličnik Petar Crni podignuo je u Supetru samostan-nadarbinu, uz koji je vezan rukopis *Supetarski kartular*, sastavljen uglavnom u XII. st., važan izvor za proučavanje društvenih, političkih i kulturnih zbivanja onodobne Hrvatske. Iskapanja su na tome mjestu otkrila temelje starokršč. crkve iz VI—VII. st., na njezinim temeljima i ostatke starohrv. crkve iz XI. st. (obnovljena u XIV. st., poslije porušena). Tu je nađen i nadgrobni natpis Petra Crnoga, koji spominje njegovu nadarbinu. Na jeseničkome groblju nalazi se na temeljima dvojne ranokršč. bazilike srednjovj. crkvice Sv. Stjepana s mramornim pregradama ukrašenim pleternim ornamentima. Na oltaru je renesansna skulptura Sv. Stjepana prvomučenika, pripisana klesarskoj radionici N. Firentinca.

LIT.: V. Novak i P. Skok, Supetarski kartular, Zagreb 1952. — V. Gvozdanović, Prilog radio-nici Nikole Firentinca i Andrije Alešija, Peristil, 1967—68, 10—11, str. 63. N. B. B.